

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย

Guideline for Developing Young Smart Farmers in Loei Province

นันทิยา ศรีทัดจันทา (Nantiya Sritudjunta)¹ เบนญามาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)²บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bampen Keawwan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรรุ่นใหม่ (2) สักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ (3) กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (4) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (5) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และ (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปี 2558 จังหวัดเลย และเป็นเกษตรกรที่ยังคงประกอบอาชีพการเกษตร ทั้งหมด 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ผลการวิจัย (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 30-39 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า สมรสแล้ว มีประสบการณ์การทำงานเกษตรเฉลี่ย 2-5 ปี เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน เป็นสมาชิก กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และ กลุ่มเกษตรกร ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ส่วนใหญ่ จากเจ้าหน้าที่รัฐ โทรทัศน์ วิทยุ ส่วนใหญ่ ถือครองที่ดินของตนเองเฉลี่ย 21-40 ไร่ ปลูกพืชมากกว่า 3 ชนิด ได้แก่ ข้าว ปลูกพืชแบบผสมผสาน ขางพารา มีแรงงานด้านการเกษตร 2 - 3 คน เป็นเพศชาย จ้างแรงงานในท้องถิ่น 2-12 คน รายได้จากการเกษตร 100,000-240,999 บาท รายได้นอกภาคการเกษตร 10,000-99,999 บาท ค่าใช้จ่ายอุปโภค 10,000-99,999 บาท ค่าใช้จ่ายภาคการเกษตร 10,000-99,999 บาท แหล่งเงินเชื่อ จาก กองทุนหมู่บ้าน มีหนี้สิน 100,000-499,999 บาท (2) รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ พบว่า หลังการอบรม ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตรระดับมากที่สุด มีความสามารถระดับมากในด้านการนำข้อมูลมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง ด้านความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ด้านเกษตรอินทรีย์ การช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง มีระดับความสามารถเพิ่มขึ้น จากระดับ ปานกลาง เป็น ระดับมาก ในเรื่องการเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่น การเป็นเกษตรกรต้นแบบหรือจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่น ด้านมีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (3) ความคิดเห็นต่อปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ประสบความสำเร็จ พบว่า มีระดับความคิดเห็น มากที่สุด เรื่อง วิทยากร ความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริม Young Smart Farmer พบว่า มีระดับความคิดเห็น ระดับมาก ได้แก่ สนับสนุนการสร้างเครือข่าย โดยเน้นให้คณะกรรมการ YSF ได้ทำหน้าที่ ผลักดันให้ YSF มีบทบาททางสังคม และ ฝึกความเป็นผู้นำ

คำสำคัญ : เกษตรกรรุ่นใหม่ แนวทางการพัฒนา

1 นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2 รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) general information of the young smart farmer, (2) potentials of the young smart farmer, (3) developmental process of the young smart farmer, (4) factors affecting development of the young smart farmer, and (5) development guidelines of the young smart farmer, and (6) problems and suggestions on the development of the young smart farmers. The population in this study was 30 young smart farmers who participated in the training courses on the extension and development curriculum for young smart farmers in 2015 in Loei Province and were still a farmer. The data were collected by interviewing the studied young smart farmers using an interview form. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum value, and minimum value. The findings of this study were as follows: (1) most of the studied young smart farmers were male, with average age at 30-39 years. They were educated at upper secondary level or equal to the level. They were married. The average period of their experience in doing farming was 2-5 years. They were a volunteer/community leader. They were also a member/client of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, and a member of a farmer group. They had mostly received agricultural information from public officials, television/mass media, and facebook/internet. The average size of their own occupied area was 21-40 rai. They usually grew more than 3 types of crops, these were rice, integrated crops, and Para rubber trees. The number of their agricultural household labor was 2-3 persons, all of them were male. The average number of their hired labor in their community was 2-12 persons. Their average income deriving from agricultural section was 100,000-240,999 Baht. Their income deriving from non-agricultural sections was 10,000-99,999 Baht. The cost of their consuming was 10,000-99,999 Baht. Their average cost of agricultural section was 10,000-99,999 Baht. Their credit sources were village funds. And their debts were 100,000-499,999 Baht. (2) it was found that after finishing the training courses the studied young smart farmers were happy and satisfied with their career as a farmer at the highest level. They were capable of solving problems and developing their career at high level. They had capability to manage their production factors, their labor, and their capital. They had the knowledge of organic agriculture making profits for their community and society continuously. Their capability was raised from medium level to high level in the issue of being academics who transferred technologies or advice to other farmers, and being a model farmer or a learning center for other farmers in the aspect of consistent production process. And (3) to study their opinions on factors affecting the success of young smart farmer extension and development, it was found that they had opinions at the highest level on the academics. To study their opinions on guidelines for developing young smart farmers, it was found that they had opinions at high level on supporting their network building stressing on allowing the committee of young smart farmers to push the young smart farmers to have social roles and leadership.

Keywords: Young smart farmer, Guideline for developing

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายปฏิรูปการเกษตรของประเทศไทย (ปี 2556 – 2561) เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศโดยกำหนดโครงการที่เป็น Flagship Project จำนวน 8 โครงการ เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer เป็น 1 ใน 8 โครงการสำคัญ

ในปัจจุบันเกษตรกรยังมีผลิตภาพต่ำ บางส่วนมีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของเกษตรกรทั่วประเทศ จึงต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เกษตรกรไทยเป็น Smart Farmer มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร(คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : 2556 ; 6)

กรมส่งเสริมการเกษตรมีการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบการคัดกรอง Smart Farmer มาตั้งแต่ปี 2551 ในรูปของโครงการต่างๆ ในส่วนของเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ก็มีการพัฒนาเกษตรกรโดยใช้ชื่อโครงการแตกต่างกัน เช่น โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรคลื่นลูกใหม่ โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โครงการยุวเกษตรกร จนถึงปัจจุบันใช้ชื่อโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)

เกษตรกรรุ่นใหม่ของจังหวัดเลยที่ผ่านการอบรมตั้งแต่ปี 2556 – 2558 จำนวน 118 คน บางส่วนเป็นเยาวชนเกษตรกรที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาในระบบ บางส่วนเป็นเกษตรกรเต็มตัว เป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเกษตรและสามารถติดต่อได้จำนวน 90 คน ในจำนวนนี้มีเกษตรกรที่มีคุณสมบัติอายุระหว่าง 17-45 ปี ที่เป็น ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประมาณ 60 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย : 2557) จากการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดเลย ในแต่ละปี พบว่าบางครั้งเกษตรกรจะอยู่ร่วมกระบวนการเรียนรู้ไม่ครบตามจำนวนเป้าหมาย บางรายกระบวนการเรียนรู้ไม่ครบจำนวนวันของการอบรม ในบางปีกรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ระดับจังหวัด โดยให้บุคคลเป้าหมายปีก่อนหน้ามาเข้าร่วมอบรม พบว่า เกษตรกรดังกล่าวให้ความสนใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ น้อยราย และหลังจากอบรมเสร็จสิ้นในแต่ละปี เกษตรกรมีการติดต่อ ประสานงานกันน้อยมาก ทำให้ไม่ทราบความก้าวหน้าหลังจากการได้รับความรู้ที่เกษตรกรได้นำความรู้ประยุกต์ใช้หรือไม่ อย่างไร จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเลย เพื่อใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรรุ่นใหม่ของจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ตามตัวชี้วัดที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนด
3. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
5. เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
6. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกร กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปีงบประมาณ 2558 ของสำนักงานเกษตรจังหวัดเลย กรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งหมด 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (close-ended-question) และคำถามแบบปลายเปิด (open-ended-question) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่
- ตอนที่ 2 ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่
- ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- ตอนที่ 4 ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- ตอนที่ 6 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกษตรกรรุ่นใหม่

3. การตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

3.1 การตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบข้อคำถาม ความเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ เกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเลย จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้นำมาสรุป แปลผลและรายงานผล ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดเก็บ ดังนี้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

4.1 การจัดเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ก่อนการฝึกอบรม ครั้งที่ 1

4.2 การจัดเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3,4,5,6,7 หลังจากเสร็จสิ้นในการฝึกอบรมครั้งที่ 2 ประมาณ 2 เดือน เพื่อเว้นช่วงเวลาในการให้เกษตรกรรุ่นใหม่เอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการทำการเกษตรและสามารถนำมาตอบแบบสัมภาษณ์ได้ดียิ่งขึ้น โดยให้เกษตรกรตอบแบบสัมภาษณ์ โดยการตอบแบบสัมภาษณ์นี้มีการเปรียบเทียบศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ ก่อนการฝึกอบรม โดยให้ตอบข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 และหลังจากฝึกอบรม ให้ตอบข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ในตอนที่ 4 เพื่อเป็นการเปรียบเทียบศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่หลังการฝึกอบรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ บันทึกคะแนน แต่ละข้อลงในแบบลงรหัส นำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ทางสถิติสำหรับสังคมศาสตร์ ค่าสถิติที่ใช้ ดังนี้

5.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร สภาพสังคมและเศรษฐกิจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

5.2 กระบวนการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ แสดงการวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage)

5.3 ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาแสดงการวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage)

5.4 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ตามประเด็นคุณสมบัติการเป็น Smart Farmer แสดงการวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในจังหวัดเลย
กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 30-39 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่สมรสแล้ว มีประสบการณ์การทำการเกษตรเฉลี่ย 2-5 ปี เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน ได้แก่ เป็น ผู้นำชุมชน เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และ กลุ่มเกษตรกร

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ส่วนใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมากด้านการเกษตรและจากเจ้าหน้าที่รัฐ ในด้านแหล่งสื่อกลุ่ม ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับ มาก จากโทรทัศน์ ในด้านแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับ มาก จากเฟซบุ๊ก

การถือครองที่ดิน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีการถือครองที่ดินเฉลี่ย 21-40 ไร่ ส่วนใหญ่ มีที่ดินเป็นของตนเอง กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ ส่วนใหญ่ ปลูกพืชมากกว่า 3 ชนิด โดยพืชส่วนใหญ่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าว ปลูกพืชแบบผสมผสาน เช่น พืชผัก พืชไร่ สำหรับพืชที่นิยมปลูกมากได้แก่ ข้างพารา

จำนวนแรงงานด้านการเกษตร ส่วนใหญ่ มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร เฉลี่ย 2 - 3 คน เป็นเพศชาย มากกว่า เพศหญิง ส่วนใหญ่ มีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น 2 - 3 คน รายได้ของครัวเรือน ด้าน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

รายได้ภาคการเกษตรส่วนใหญ่ รายได้ภาคการเกษตร 100,000-240,999 บาท รายได้นอกภาคการเกษตร 10,000-99,999 บาท ค่าใช้จ่ายอุปโภค 10,000-99,999 บาท ค่าใช้จ่ายภาคการเกษตร 10,000-99,999 บาท แหล่งเงินเชื่อจากกองทุนหมู่บ้าน มีหนี้สินระหว่าง 100,000-499,999 บาท

ตอนที่ 2 ศักยภาพของ เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ตามคุณสมบัติของ

Smart Farmer

ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดเลย ตามคุณสมบัติของ Smart Farmer

พบว่ามียกระดับความสามารถมากที่สุด ในด้านมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ ในเรื่องกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง ,ด้านความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร ในเรื่อง มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

พบว่ามียกระดับความสามารถมาก ในด้านมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ เรื่องการเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่น,ด้านมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เรื่อง สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่ และ Internet มีการบันทึกข้อมูลและด้านการนำข้อมูลมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเองได้ ,ด้านความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค เรื่องมีความรู้และการได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน ,ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เรื่องกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

พบว่ามียกระดับความสามารถปานกลาง ในด้านการใช้ข้อมูลประกอบการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต และด้านการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด เรื่อง มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน

ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในปีงบประมาณ 2558

ความคิดเห็นต่อ กระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ ในปีงบประมาณ 2558 ระยะที่ 1 พบว่าในระยะที่ 1 นี้ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความคิดเห็นต่อ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยในรายละเอียด ในด้านเนื้อหา มีความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับมาก เรื่องการปลูกพืชผสมผสานในแนวทางวนเกษตร ในด้านวิธีการ มีความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก เรื่องการศึกษาดูงานสวนวนเกษตรในด้านวิทยากรโดยรวม สถานที่อบรม ศึกษาดูงาน และด้านช่วงเวลา

ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในปีงบประมาณ 2558 ระยะที่ 2 พบว่าในระยะที่ 2 นี้ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความคิดเห็นต่อ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยในรายละเอียด ในด้านเนื้อหา มีความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก ในเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้คุณภาพ/มาตรฐาน ในด้านวิธีการ มีความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ การบรรยาย (ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน) และการบริหารจัดการกลุ่ม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบศักยภาพก่อนและหลังการอบรม

ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเลย ก่อน-หลังการอบรม ตามคุณสมบัติของ Smart Farmer ในด้านมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ พบว่า ในเรื่องการเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่น มีระดับความสามารถหลังการอบรม เพิ่มขึ้น จากระดับ ปานกลาง เป็น ระดับมาก ในด้านความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบหรือจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่น ผู้ให้สัมภาษณ์ มีระดับความสามารถหลังการอบรม เพิ่มขึ้น จากระดับ ปานกลาง เป็นระดับมาก ในด้านมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ มีระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับมากเท่าเดิม ได้แก่ การนำข้อมูลมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง ในด้านการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ มีระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับมากเท่าเดิม แต่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ในด้านความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค ด้านมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน พบว่า มีระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับ มากเท่าเดิม แต่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ได้แก่ เรื่อง เกษตรอินทรีย์ ด้านได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ มีระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับ มากเท่าเดิม แต่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ได้แก่ เรื่อง เกษตรอินทรีย์ ด้านมีกระบวนการผลิตที่สอดคล้อง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ มีระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับ เพิ่มขึ้น จากระดับ ปานกลาง เป็น ระดับมาก ในด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม พบว่า มีระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับ มากเท่าเดิม แต่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ได้แก่ เรื่องการกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง ในด้านความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร พบว่า มีระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับ มากที่สุดเท่าเดิม แต่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ได้แก่ เรื่อง มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

ตอนที่ 5 ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ประสบความสำเร็จ

ความคิดเห็นต่อปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้ประสบความสำเร็จ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นด้วยมากที่สุด ในเรื่อง วิทยากร รองลงมา เห็นด้วยมากในเรื่อง ผู้รู้/ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่ และ การเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม ตามลำดับ

ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ความคิดเห็นต่อแนวทางพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เห็นด้วยมากกับแนวทางการพัฒนาในประเด็น สนับสนุนการสร้างเครือข่าย โดยเน้นให้คณะกรรมการเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ทำหน้าที่ รองลงมา ได้แก่ ผลักดันให้ เกษตรกรรุ่นใหม่มีบทบาททางสังคม และ ฝึกความเป็นผู้นำ ประสานการอบรม ดูงานที่น่าสนใจ จัดทำแผนงาน โครงการเพื่อพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ และ ประชาสัมพันธ์ผลงานเกษตรกรรุ่นใหม่ ดันแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่

ตอนที่ 7 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริม Young Smart Farmer

ด้านความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ พบว่า ปัญหา ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งบางคนยังขาดความรู้ เทคนิค วิธีการ ความรู้การตลาด ด้านการเกษตร โดยเฉพาะวิทยากร ด้าน มาตรฐานต่างๆ วิธีการส่งออก นำเข้าสินค้า โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดกิจกรรมให้เกษตรกรรุ่นใหม่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5 The 5th STOU Graduate Research Conference

ได้พบปะ แลกเปลี่ยนพูดคุยกันบ่อยๆ ควรจัดให้มีการเข้ารับการถ่ายทอดจาก ปราชญ์เกษตร หรือจากศูนย์เรียนรู้ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ การจัดกิจกรรมของโครงการ ควรจัดให้ตรงกับฤดูกาลผลิต

ด้านข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ปัญหาได้แก่ เกษตรกร ที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวัน ยังขาดการสืบหาข้อมูลจากแหล่งอินเทอร์เน็ต ขาดการประสานงานกับกลุ่มเพื่อนๆ บางคนทำกิจกรรมการเกษตรเหมือนกัน แต่ไม่ได้ไปเยี่ยมชมกัน เนื่องจากระยะทางไกล เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ทำเกษตรผสมผสาน มีกิจกรรมในฟาร์มมาก ทำให้ไม่มีเวลาศึกษา หาข้อมูลบ่อยๆ โดยมีข้อเสนอแนะ ให้ภาครัฐ ควรเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารด้านการเกษตร ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ทั้งข้อมูลการตลาด วิธีการ แจ้งข่าวโรคระบาดพืช เป็นต้น สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการจัดให้เป็นผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร เช่น แปลงต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ และ แหล่งองค์ความรู้การเกษตร และให้มีการศึกษาดูงานระหว่างเพื่อนๆ บ่อยๆ ควรจัดตั้ง กลุ่มเครือข่าย Social Network เพื่อเป็นสังคมเกษตรกรรุ่นใหม่ของจังหวัดเลย และเชื่อมต่อไปยังจังหวัดอื่นๆ ต่อไปด้วย

การบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด พบว่า ปัญหาเกษตรกรไม่สามารถหลีกเลี่ยงกลไกราคาตลาดสินค้าเกษตรได้ แม้ว่าจะผ่านมาตรฐาน GAP ทำให้ขาดกำลังใจในการทำการเกษตร สินค้าของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีคุณภาพมากกว่าทั่วไป แต่มีปริมาณที่น้อย จากการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้ไม่สามารถนำไปขายในตลาดระดับบน เช่น ห้างสรรพสินค้า ได้ โดยมีข้อเสนอแนะให้ ภาครัฐ ควรจัดกิจกรรมด้านการตลาดสินค้าเกษตรบ่อยๆ และให้โอกาส เกษตรกรรุ่นใหม่ ไปร่วมจำหน่ายด้วย ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ควรมีเว็บไซต์ หรือ กระดานข่าวทางเว็บไซต์ที่สามารถลงข้อมูลการจำหน่ายสินค้าได้

ความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค พบว่าปัญหาคือ สินค้าเกษตรที่ผ่านมาตรฐาน GAP มีราคาเท่ากับสินค้าทั่วไป โดยมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐ ควรมีกระบวนการให้สินค้าที่ผ่านมาตรฐาน GAP จำหน่ายได้ราคาที่สูงกว่าสินค้าทั่วไปและควรมีการจัดกิจกรรม เผยแพร่ด้าน การตรวจสอบสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตร

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม ปัญหาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่าปัญหาคือ เกษตรกรรุ่นใหม่มักจะมีแนวคิดทำการเกษตร ในรูปแบบใหม่ๆ ที่แตกต่างจากเกษตรกรทั่วไป ทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในหมู่บ้าน โดยมีข้อเสนอแนะ ให้ภาครัฐช่วยส่งเสริม เผยแพร่การทำการเกษตรแนวใหม่ที่ประสบความสำเร็จของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นที่ยอมรับกับเกษตรกรทั่วไป

ความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร พบว่าไม่มีปัญหาและมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการ เชื่อมโยงเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คำชี้แนะในการทำการเกษตร และเผยแพร่วิทยาการใหม่ๆ ที่เกิดจาก เกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เป็นที่รู้จักยอมรับโดยทั่วไป

ปัญหาอุปสรรค เกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่าปัญหาคือ เกษตรกรรุ่นใหม่ลาออกจากงานประจำมาทำการเกษตร ทำให้มีรายได้น้อย และไม่แน่นอน จึงทำให้มีความรู้สึก ท้อแท้ หดห่อใจ ไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้เอง อีกทั้งถูกเอาเปรียบจากระบบการตลาดสินค้าเกษตร โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการส่งเสริมให้มีเครือข่ายเกษตรกร เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่เข้มแข็งและมีระบบการตลาดสินค้าเกษตรภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30-39 ปี โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุน้อยสุด 21 ปี และผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุมากที่สุด 44 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่ สมรสแล้ว มีประสบการณ์การทำงานเกษตร 2-5 ปี เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน ได้แก่ เป็น ผู้นำชุมชน เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และ กลุ่มเกษตรกร เนื่องจากข้อกำหนดของโครงการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดให้ผู้เข้าร่วมโครงการ ต้องมีคุณสมบัติคือ (1) มีอายุระหว่าง 17 – 45 ปี (2) มีที่ดินทำการเกษตร (3) มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ต้องการทำการเกษตร พัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตตนเอง (4) สมัครใจเข้าร่วมโครงการและต้องเข้าร่วม กิจกรรมตลอดระยะเวลาโครงการ

2. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ส่วนใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร จากเจ้าหน้าที่รัฐในระดับมาก ในด้านแหล่งสื่อกลุ่มได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมาก จากโทรทัศน์ ในด้านแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมาก จาก เฟสบุ๊ก จะเห็นได้ว่า สมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ มีความกระตือรือร้น ที่จะแสวงหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ และสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการยืนยันข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิริติยา สวัสดิภาพ : 2554 ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยงานวิจัย ได้สรุปว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรและมีความคาดหวังที่จะพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองการถือครองที่ดิน

3. การถือครองที่ดินและกิจกรรมที่ทำ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีการถือครองที่ดิน จำนวนเฉลี่ย 21-40 ไร่ ส่วนใหญ่ มีที่ดินเป็นของตนเอง กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ ส่วนใหญ่ ปลูกพืชมากกว่า 3 ชนิด โดยพืชส่วนใหญ่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าว ปลูกพืชแบบผสมผสาน เช่น พืชผัก พืชไร่ สำหรับพืชที่นิยมปลูกมากได้แก่ ขิงข่า จะเห็นได้ว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ มักจะปลูกพืชแบบผสมผสาน ตั้งแต่ 3 ชนิดขึ้นไป ซึ่งเป็นผลจากการสืบค้นข้อมูล และเครือข่ายการทำงานเกษตร ทำให้เกษตรกรไม่เสี่ยงทำพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิริติยา สวัสดิภาพ : 2554 ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน

4. รายได้ของครัวเรือน ด้านรายได้ภาคการเกษตร ส่วนใหญ่ มีรายได้ภาคการเกษตร 100,000-240,999 บาท ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายอุปโภค บริโภค พบว่า ส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายอุปโภค บริโภค 10,000-99,999 บาท ค่าใช้จ่ายภาคการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายภาคการเกษตร 10,000-99,999 บาท จะเห็นได้ว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการคำนึงถึงภาวะด้านรายรับรายจ่าย เป็นอย่างมาก โดยมากมักจะมียาได้มากกว่ารายจ่าย ซึ่งเป็นผลมาจากการตระหนักถึงการทำการเกษตรโดยมีการจดบัญชีครัวเรือนไปด้วย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5 The 5th STOU Graduate Research Conference

5. ศักยภาพของ Young Smart Farmer ตามคุณสมบัติของ Smart Farmer

ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเลย ตามคุณสมบัติของ Smart Farmer จะเห็นได้ว่า มีระดับความสามารถมากสุด ในด้านมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ ในเรื่องการเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่น ด้านความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร เรื่อง มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร จะเห็นได้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกร จึงมีความมุ่งมั่นและพึงพอใจในอาชีพเกษตรกร ประกอบการมีการทำการเกษตรแบบเครือข่ายเกษตรกรเข้มแข็ง จึงมีความสามารถที่จะเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรติยา สวัสดิภาพ : 2554 ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งพาตนเอง

ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเลย ในระดับ มาก ได้แก่ ด้านมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ และ Internet การนำข้อมูลมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเองได้ มีความรู้และการได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน พบว่า มีความสามารถ ในเรื่อง เกษตรอินทรีย์ และ เรื่องกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีการใช้ข้อมูล ทั้งจากเจ้าหน้าที่และ สื่อต่างๆ ในการประกอบการตัดสินใจ และสามารถบริหารจัดการปัจจัยการผลิตได้โดยใช้ข้อมูลประกอบ ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์

ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดเลย ในระดับปานกลาง ได้แก่ การบันทึกข้อมูล มีการใช้ข้อมูลประกอบการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต และมีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน จะเห็นว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ยังขาดประสบการณ์ในการทำการเกษตร เนื่องจากประสบการณ์ยังน้อย และกิจกรรมการเกษตรมีปัจจัยหลายปัจจัยที่เป็นความเสี่ยง เช่น ภูมิอากาศ โรคระบาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะกุล พันธุ์พานิชย์ : 2552 ซึ่งวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดได้แก่ปัจจัยด้านตลาดและสินเชื่อ รองลงมาได้แก่ ประโยชน์ที่จะได้รับ เทคโนโลยี และปัจจัยด้านบุคคล

6. กระบวนการพัฒนา Young Smart Farmer ในปีงบประมาณ 2558

ความคิดเห็นต่อ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในปีงบประมาณ 2558 ระยะที่ 1 มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก เรื่อง การปลูกพืชผสมผสานในแนวทิวแถวเกษตร เรื่องการศึกษาดูงานสวนวนเกษตร และในด้านวิทยากรโดยรวม สถานที่อบรม ศึกษาดูงาน และด้านช่วงเวลา จะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นกระบวนการที่เหมาะสม ทั้งด้านวิทยากร สถานที่อบรม ศึกษาดูงาน และช่วงเวลา ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานในช่วงเดือน พฤษภาคม เป็นช่วงที่เกษตรกรว่างจากการทำการเกษตร ทำให้มีเวลาร่วมกิจกรรมเต็มที่

ความคิดเห็น กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในปีงบประมาณ 2558 ระยะที่ 2 มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้คุณภาพ/มาตรฐาน การบรรยาย (ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน) และการบริหารจัดการกลุ่ม จะเห็นได้ว่ากระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในระยะที่ 2 จะเน้นการร่วมกลุ่ม เครือข่าย ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในสิ่งที่มีความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ เอง โดยมี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การสอบถามในกระบวนการเรียนรู้ที่ 1 ว่าต้องการความรู้ด้านใดบ้าง ซึ่งเป็นการสนองตอบตามความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กลยุศดา พงษ์การณภาส และคณะ : 2551 ที่ศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการฝึกอบรมด้านเกษตรยั่งยืน ใช้เครื่องมือ การทัศนศึกษาดูงาน บรรยายและฝึกปฏิบัติ และกระบวนการรวมกลุ่มมีความสำคัญต่ออาชีพการเกษตร

7. การเปลี่ยนแปลงของศักยภาพของ Young Smart Farmer ก่อนและหลังการอบรม

ศักยภาพของ Young Smart Farmer จังหวัดเลย ก่อน-หลังการอบรม ตามคุณสมบัติของ Smart Farmer ที่มีระดับความสามารถ มากที่สุด ได้แก่ มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร จะเห็นได้ว่า โครงการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ดำเนินการกับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะถึงหน้าที่ยังงาน มาทำการเกษตร ผู้เข้าร่วมโครงการจึงพอใจในความเป็นเกษตรกร รักและมีความสุขกับอาชีพเกษตรกร สอดคล้องกับ กลยุศดา พงษ์การณภาส และคณะ : 2551 ที่ศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการฝึกอบรมด้านเกษตรยั่งยืน ใช้เครื่องมือ การทัศนศึกษาดูงาน บรรยายและฝึกปฏิบัติ และกระบวนการรวมกลุ่มมีความสำคัญต่ออาชีพการเกษตร

ระดับความสามารถหลังการอบรม อยู่ในระดับมากเท่าเดิม แต่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ได้แก่ ด้านการนำข้อมูลมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง ด้านความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน เรื่อง เกษตรอินทรีย์ ด้าน เรื่องการกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการใช้ข้อมูลวางแผนและดำเนินการผลิตทางการเกษตรโดยอาศัยข้อมูลจากภายนอก ซึ่งจะทำให้เกษตรกรรู้เท่าทันตลาด โรคระบาด และเทคนิควิธีการใหม่ๆอันจะนำมาปรับใช้ได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับวีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ และคณะ : 2556 ที่วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศในระดับดี สามารถเปลี่ยนวิถีคิดจากการผลิตที่พึ่งพิงฐานข้อมูลทรัพยากรเป็นการพึ่งพิงการบริหารจัดการในระดับดี

ระดับความสามารถหลังการอบรม เพิ่มขึ้น จากระดับ ปานกลาง เป็น ระดับมาก ในเรื่องการเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่น ในด้านความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบหรือจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่น ด้านมีกระบวนการผลิตที่สอดคล้อง จะเห็นได้ว่า กิจกรรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ไปสู่เพื่อนๆ ได้ จึงเป็นบทบาทสำคัญในการที่จะเป็น จุดเรียนรู้ให้กับชุมชนได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ กลยุศดา พงษ์การณภาส และคณะ : 2551 ที่ศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการฝึกอบรมด้านเกษตรยั่งยืน ใช้เครื่องมือ การทัศนศึกษาดูงาน บรรยายและฝึกปฏิบัติ และกระบวนการรวมกลุ่มมีความสำคัญต่ออาชีพการเกษตร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

8. ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ให้ประสบความสำเร็จ

ความคิดเห็นต่อ ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ให้ประสบความสำเร็จ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นด้วยกับปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ในระดับมากที่สุด ในเรื่อง วิทยาการ รองลงมา มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ผู้รู้/ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่ และการเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรรมใหม่ มีความสรีทธาใน โครงการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ กิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การศึกษาดูงาน และการได้รับความรู้ในเรื่องที่ตนเอง ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษฎา พงษ์การณภาส และคณะ : 2551 ที่ศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรมใหม่ในพื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการฝึกอบรมด้านเกษตรยั่งยืน ใช้เครื่องมือ การทัศนศึกษาดูงาน บรรยายและฝึกปฏิบัติ และกระบวนการรวมกลุ่มมีความสำคัญต่ออาชีพการเกษตร

9. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

ความคิดเห็นต่อ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ พบว่าเห็นด้วยในระดับมากกับการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ในประเด็นการสนับสนุนการสร้างเครือข่าย โดยเน้นให้คณะกรรมการเกษตรกรรมใหม่ ได้ทำหน้าที่ รองลงมา ได้แก่ ผลักดันให้เกษตรกรรมใหม่มีบทบาททางสังคม และ ฝึกความเป็นผู้นำ ประธานการอบรม ดูงานที่น่าสนใจ จัดทำแผนงาน โครงการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเกษตรกรรมใหม่ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ และ ประชาสัมพันธ์ผลงานของเกษตรกรรมใหม่ ต้นแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรรมใหม่ๆ จะเห็นได้ว่า ในการส่งเสริมในรูปแบบกลุ่มนั้น เครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนงานให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษฎา พงษ์การณภาสและคณะ : 2551 ที่ศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรมใหม่ในพื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการฝึกอบรมด้านเกษตรยั่งยืน ใช้เครื่องมือ การทัศนศึกษาดูงาน บรรยายและฝึกปฏิบัติ และกระบวนการรวมกลุ่มมีความสำคัญต่ออาชีพการเกษตรซึ่งถือเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ

1. ด้านมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่

ควรส่งเสริมพัฒนาในด้านความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบหรือจุดเรียนรู้ของเกษตรกรรมใหม่ให้กับผู้อื่น

2. ด้านมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

ควรเน้นการใช้สื่อบุคคล จากเจ้าหน้าที่รัฐ สื่อไอที เฟสบุค เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรรมใหม่ เนื่องจากเป็นกลุ่มใหม่ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

3. ด้านมีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด

ควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้งในระดับจังหวัด ระดับเขตและระดับประเทศ เพื่อให้มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ขายผลผลิตได้ และควรส่งเสริมด้านการจัดการของเหลือจากการผลิตที่มีประสิทธิภาพให้มากขึ้น

4. ด้านมีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค

โดยเฉพาะ เรื่อง GMP ควรเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้รับความรู้ด้านมาตรฐานความปลอดภัยในการผลิตให้มากยิ่งขึ้น

5. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

โดยเน้นในเรื่องกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง และให้ มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Green Economy)

6. ด้านมีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

ควรเน้นหลักสูตรภาพรวมให้เกษตรกรมีความรู้สึกรักและมีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรรักและหวงแหนถิ่นฐานบ้านเกิด

2. ข้อเสนอแนะต่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

1. การจัดหาวิทยากร ผู้รู้/ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จซึ่งมีความสำคัญมากในการมาเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ วิทยากรที่มาถ่ายทอดความรู้จะต้องเป็นผู้รอบรู้ มีเทคนิคการบรรยาย และฝึกปฏิบัติได้อย่างน่าสนใจ

2. สร้างแรงจูงใจและแสดงให้เห็นถึงเกษตรกรรุ่นใหม่เห็นถึงความจริงใจ ใส่ใจช่วยเหลือในด้าน การประกอบอาชีพการเกษตร เพื่อให้เขามีความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริม การเกษตร

3. เน้นตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการเป็นสำคัญ โดยการรับสมัครบุคคล ตามคุณสมบัติที่กำหนด และให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมตามความสนใจ และความต้องการของเขาร่วมกับภาครัฐ

4. ผลักดันให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีบทบาททางสังคม และ ฝึกความเป็นผู้นำ ประสานการ อบรม ดูงานที่น่าสนใจ

5. จัดทำแผนงาน โครงการในการสนับสนุนการดำเนินงานของเกษตรกรรุ่นใหม่

6. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรรุ่นใหม่อย่างสม่ำเสมอ

7. ประชาสัมพันธ์ผลงานเกษตรกรรุ่นใหม่ ต้นแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ

3. ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรรุ่นใหม่

1. ควรมีการรวมกลุ่มระหว่างสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายด้านการผลิต การตลาด

2. เน้นให้คณะกรรมการเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ทำหน้าที่บริหารงานด้วยตนเองในรูปแบบ คณะกรรมการเครือข่ายระดับจังหวัด ระดับเขตและระดับประเทศ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของ Social Network ต่อกระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการใช้งาน Social Network ในชีวิตประจำวัน อิทธิพลของ Social Network ต่อการประกอบอาชีพเกษตรกร

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ระดับเขต ประเทศ เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความเข้มแข็ง ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็นต่อเครือข่าย เกษตรกรรุ่นใหม่ระดับเขต ประเทศ ในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างสังคมแห่งการแบ่งปัน ในด้านความรู้ เทคนิควิธีการ รวมไปถึงการจำหน่าย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ :คู่มือการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer.

กิริติยา สวัสดิภาพ (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรรุ่นใหม่.วิทยานิพนธ์.(ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม).มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

กฤษฎา พงษ์การันยภาส และคณะ (2550). ศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดแพร่.รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตแพร่

มุกิตา ชิงส์ (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในการทำบัญชีครัวเรือน.ค้นคว้าอิสระ.(ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ปิยะกุล พันธุ์พานิชย์ (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์.วิทยานิพนธ์ (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการการเกษตร) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ และคณะ (2556). เอกสารวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่.สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สนับสนุนงานวิจัยโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย